

ПАСТЕРНАК Ярослав Іванович (02. 01. 1892, м. Хирів, нині Самбірського р-ну Львівської обл. — 22. 11. 1969, м. Торонто, провінція Онтаріо, Канада) — археолог. Брат [Северина](#), чоловік [Марії Пастернаків](#). Дійсний член НТШ (1929), Чеського (1926) та Австрійського (1944) археологічних товариств, член Українського історичного товариства (1965). Закінчив Українську класичну гімназію в м. Перемишль (нині Польща, 1910), відтоді вивчав класичну філологію та археологію на філософському факультеті Львівського університету. З початком 1-ї світової війни 1914 мобілізований до австро-угорської армії. Брав участь у Визвольних змаганнях 1917—21 у складі УГА. У 1920 перебував у таборі для інтернованих у м. Ліберець (Чехо-Словаччина, нині Чехія). 1922—25 продовжив археологічні студії у Карловому університеті у Л. Нідерле; водночас 1923—28 — асистент Державного археологічного інституту; також викладав на кафедрі археології УВУ (усі — Прага). Провів широкомасштабні розкопки на території старої Праги, зокрема королівського замку «Градчани». Захистив дисертацію «Ruské Karpaty v archeologii» і 1926 отримав ступінь доктора філософії. 1928 повернувся до Львова. Здійснив розкопки літописних міст Белз, Звенигород, Перемишль, Пліснеськ, найважливіші — старого Галича (1934—41), де відкрив Успенський собор із саркофагом засновника Галицько-Волинського князівства князя Ярослава Осмомисла. Учасник міжнародних археологічних конгресів у Варшаві (1933) та Берліні (1939). Був директором Культурно-історичного музею (1928—39) і заступником голови Археологічної секції (від 1947) НТШ. Від 1932 викладав у Богословській академії: 1936—39 і 1942—44 — надзвичайний професор; 1935 — доцент УВУ; 1939—41 — завідувач кафедри археології

Львівського університету; 1940—41 — старший науковий співробітник Львівського відділу Інституту археології АН УРСР. 1944 виїхав до Німеччини. 1945 — науковий співробітник Геттінгенського університету; від 1946 — звичайний професор археології УВУ (Мюнхен); 1947—48 — почесний професор-гість Рейнського університету Фрідріха Вільгельма (Бонн). 1949 емігрував до Канади, брав активну участь у діяльності місцевих осередків НТШ. 1963 обраний професором Українського католицького університету в Римі. У Львові його ім'ям названо вулицю.

Основні праці

Коротка археологія західно-українських земель. Л., 1932; *Östliche Peripherien der Aunjetitzer Kultur* // *Contributions a l'histoire de l'Ukraine: au VII Congrès International des Sciences Historiques, Varsovie Août, 1933*. Leopold, 1933; Галицька катедра у Крилосі: Тимчасове звітлення з розкопів у 1936 і 1937 р. // *Зап. НТШ*. 1937. Т. 154; Пояснення тризуба — герба Великого Київського князя Володимира Великого. Прага, 1941; Старий Галич: Археологічно-історичні дослідження у 1850—1943 рр. Краків; Л., 1944; Велика історія України. Л.; Вінніпег, 1948 (співавт.); Княжий город Львів // *Наш Львів: Ювілей. збірник, 1252—1952*. Нью-Йорк, 1953; Княжий город Перемишль // *Перемишль — західний бастион України*. Нью-Йорк; Філадельфія, 1961; Археологія України: Первісна, давня та середня історія України за археологічними джерелами. Торонто, 1961; Важливі проблеми етногенезу українського народу в світлі археологічних досліджень. Нью-Йорк, 1971.

Рекомендована література

1. Ярослав Пастернак [Некролог] // *Вісті із Сарселю*. 1969. № 11;
2. Верига В. Дослідник підземного архіву України // *Український історик*. 1970. № 4;
3. Винар Л. Біографічні і бібліографічні матеріали Я. Пастернака // *Зап. НТШ*. 1975. Т. 189;
4. Лучків І. Ярослав Пастернак: Бібліографічний покажчик // *Ювілей. зб. наук. праць з нагоди 100-річчя НТШ і 25-річчя НТШ у Канаді*. Торонто, 1977;
5. Петегрич В., Павлів Д., Филипчук М. Ярослав Пастернак і українська археологія // *Studia Archaeologica*. 1993. Ч. 1;
6. Коваль І., Миронюк І. Ярослав Пастернак — дослідник старожитностей України. Ів.-Ф., 2006;
7. Петегрич В. М. Ярослав Пастернак — дослідник княжої доби Перемиської землі // *Перемишль і*

Перемиська земля протягом віків. Перемишль, 2001.
Кн. 2;

8. Ситник О. Ярослав Пастернак — визначний український археолог XX ст.: (До 120-річчя з дня народження) // Мат. і дослідж. з археології

Прикарпаття і Волині. Л., 2013. Вип. 17;

9. Романюк Т. Ярослав Пастернак. Життєпис вченого (Серія монографічна, число 4). Л., 2018.

В. М. Петегирич

Бібліографічний опис:

Пастернак Ярослав Іванович / В. М. Петегирич // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-878860>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).